7.12.2022

Eduskunta
Hallintovaliokunta

VNS 11/2021 vp Valtioneuvoston selonteko tiedustelulainsäädännöstä / Lausuntopyyntö

Lausunto: Valtioneuvoston selonteko tiedustelulainsäädännöstä

Teknologiateollisuus ja Kyberala kiittävät mahdollisuudesta lausua asiasta. Teknologiateollisuus ry edustaa teknologiayrityksiä, jotka tekevät yli puolet Suomen viennistä ja kaksi kolmasosaa yksityisestä tutkimus- ja innovaatiotoiminnasta. Näiden yritysten kilpailukyky ja toimintaedellytykset ovat Suomen hyvinvoinnin perusta. Kyberala ry on Teknologiateollisuus ry:n toimialayhdistys ja edustaa Suomessa toimivaa kyber- ja tietoturvallisuusalaa. Tämä lausunto keskittyy digitaaliseen toimintaympäristöön.

Teknologiateollisuus ja Kyberala ovat lausuneet laajasti maaliskuussa 2022 Puolustus- sekä Liikenne- ja viestintävaliokunnille selonteosta ja kiitämme aiempien näkemyksiemme huomioimista selonteon jatkotyöstämisessä. Nostamme kuitenkin esille seuraavia seikkoja:

1. Viranomaisten toimivaltuuksien käytön ei tule heikentää luottamusta Suomeen kansainvälisten yritysten toimintaympäristönä eikä kyseenalaistaa yritysten kilpailukykyä tai toimintamahdollisuuksia. Tiedustelulainsäädännöllä on tarkoitus turvata perustuslailliseen yhteiskuntajärjestykseen, siihen kiinteästi kuuluviin perus- ja ihmisoikeuksiin sekä muihin merkittäviin yhteiskunnallisiin intresseihin liittyvässä päätöksenteossa tarvittavan tiedon saanti, mukaan lukien kansan elinmahdollisuudet sekä yhteiskunnan elintärkeät toiminnot sekä Suomen taloudelliset ja kansainväliset intressit. Elinkeinoelämällä on keskeinen asema lähes kaikissa edellä mainituissa.

   Valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteko (VNS 4/2021 vp) korostaa tiedustelulla hankitun analysoidun tiedon merkitystä päätöksenteossa. Nyt käsillä olevassa selonteossa korostetaan tiedustelulakien myönteisyyttä kansalliselle turvallisuudelle. Vaikka elinkeinotoiminta tuottaa valtaosan yhteiskunnan aineellisesta hyvinvoinnista on epäselvää, huomioidaanko päätöksenteossa riittävästi elinkeinoelämän toimintaan liittyviä kysymyksiä.

   - **Nyt käsillä olevan selonteko ei edelleenkään sisällä arviota digitaaliseen toimintaympäristöön kohdistuvista yritysvaikutuksista eikä arviota myönteisistä vaikutuksista muihin yhteiskunnan sektoreihin pois lukien ylimmän valtiojohdon päätöksentekokyky. Nämä arviot ovat välttämättömiä tehdä, viimeistään ennen toimivaltuuksien laajentamista koskevaa selvittämistä tai valmistelua, sillä yhteiskuntamme menestys ei nojaa yksinomaan ylimmän valtiojohdon toimintaan.**

2. Yrityssalaisuuksien sekä muun liiketoimintaa koskevan tiedon luottamuksellisuus on yritysten elinehto. Lähes kaikki teknologiset innovaatiot kehitetään yritysverkostoissa ja näiden markkinat ovat kansainvälisiä. Kansainvälinen liiketoiminta edellyttää vahvaa luottamusta osapuolten kesken. Kansainvälisten asiakkaiden on kyettävä luottamaan Suomen valtion rajat ylittävän tiedon luottamuksellisuuteen sekä muodostamaan

Eteläranta 10, PL 10, 00131 Helsinki
www.fisc.fi

selkeä käsitys ehdoista, joilla tiedusteluviranomaiset voivat vaarantaa tämän luottamuksellisuuden.

- **Tiedustelutoiminnan laillisuusvalvonnan tehokkuutta on sen vuoksi kehitettävä mm. tietosuojavaltuutetun tarkastusvaltuuksien osalta, ja niiden tulee olla nykyistä kattavammat yksityiselämää ja henkilötietojen suojaa koskevan sääntelyn valvonnan kannalta.**
- **Selonteossa tulisi perustella, millä perusteilla mm. YK:n ihmisoikeuskomitean 26.3.2021 antamien suositusten ei voida katsoa aiheuttavan lainkaan toimenpiteitä.**
- **Lisäksi tulee kuvata tarkemmin, mitä tai millaisia ovat selonteossa mainitut kansallisen turvallisuuden uhat, kuten hybridi- ja kyberuhat, joita vastaan tiedustelua suoritetaan. Uhkien yleisluontoisuuden vuoksi niitä ei voitane pitää sellaisena tietona, jota olisi tarpeen salata.**

3. Selonteossa todetaan, että ”tiedustelun keinoin torjuttavat kansallisen turvallisuuden uhat ovat yhteiskunnalliselta merkitykseltään astetta vakavampia kuin rikostorjuntaan liittyvät uhat." Kansallisvaltioiden kokemusten perusteella voidaan sanoa, että esimerkiksi terroristinen toiminta ei kykene perustuslaillisen oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksemme murtamiseen eikä merkittävästi heikentämään yritysten kilpailukykyä tai toimintamahdollisuuksia. Kyse onkin enemmän valtion oikeudenkäyttöpiirin alueella olevien luonnollisten henkilöiden sekä poliittisen järjestelmän suojelemisesta.

   Tiedustelutoiminnan hyväksyttävyyden ei tule perustua kansallisella tasolla yleiseen luottamukseen viranomaistoimintaa kohtaan (mikä on Suomessa korkealla tasolla), vaan selkeään ja yksiselitteiseen ymmärrykseen tiedustelutoiminnasta ja sen yleisistä käytännöistä. Tämä tulee varmistaa siitäkin huolimatta, että tiedustelutoiminnan luonteen vuoksi tehtävä voi olla haastava.

   - **Tiedustelutoiminnan salassapitoa on perusteltu sitä toteuttavien työturvallisuudella, mitä ei voi pitää yhteiskunnallisesti riittävänä perusteena, eikä ainakaan tietoverkoissa tapahtuvan tiedustelun osalta**
   - **Elinkeinotoiminnan näkökulmasta vastatiedustelun ja vakoilun torjumista voitaneen pitää tärkeämpänä kuin terrorismiin keskittyvää työtä, joskaan vakavan ja suunnitelmallisen väkivallan torjuntaa ei voida väheksyä**
   - **Tiedustelun resursseja ei tule erityisesti suojata tai ”varmistaa”, eikä lisätä ilman selvää julkista näyttöä toiminnan olennaisista yhteiskunnallisista hyödyistä**
   - **Hallinnonalojen tulee toteuttaa selonteossa vahvistettu tavoite ”Jatkossa toiminnasta pyritään esittämään tietoa tavalla, joka ei vaaranna tiedustelutoimintaa.”**
   - **Selonteossa tulee perustella selkeästi, millä tavalla kansallisen turvallisuuden uhat ovat yhteiskunnalliselta merkitykseltään ”astetta vakavampia” kuin rikostorjuntaan liittyvät uhat, ottaen huomioon Rikoslain kattavat säädökset sotarikoksista, rikoksista ihmisyyttä vastaan, maan- ja valtiopetoksista, yleisvaarallisista-, ympäristö- sekä terrorismirikoksista.**

Lisätiedot:

Toimitusjohtaja Peter Sund, Kyberala ry
sähköposti: peter.sund@teknlogiateollisuus.fi
puhelin: 050 565 0621